

Interpellation ställd till Kommunstyrelsens ordförande

Interpellation – implementering av barnkonventionen i Enköpings kommuns budgetprocess

Barnen är framtiden

Interpellation ställd till Kommunstyrelsens ordförande av

Sverker Scheutz,
Vänsterpartiet i Enköping.

Fråga till kommunstyrelsens ordförande

Hur har barnkonventionen implementerats i kommunens budgetprocess år 2025?

Bakgrund

Här nedan redogör jag för bakgrunden till denna interpellation. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten vid de slutsatser jag redovisar under rubriken *Iakttagelser*.

Ledamotsinitiativ i kommunstyrelsen

Den 15 februari 2024 gav jag in ett ledamotsinitiativ till kommunstyrelsen med åtta rätt omfattande förslag på hur barnkonventionen skulle implementeras i kommunens verksamhet. Bland annat föreslog jag att en barnrättsplan skulle antas och att den skulle innehålla en plan för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i budgetprocessen. (Se vidare sist i detta dokument.)

Kommunstyrelsen ansåg den 27 augusti 2024 att mitt initiativ var besvarat. I underlaget till beslutet framfördes att det pågick ett arbete med att implementera barnkonventionen i kommunens verksamhet. Vidare hade en samordnare givits i uppgift att arbeta med saken på deltid.

Varför är barnrättsarbete viktigt?

Det förefaller vara att slå in öppna dörrar att skriva något om varför barnkonventionen och barnrättsarbete är viktigt. Trots det vill jag i all korthet skriva följande.

Barn och unga som mår bra skapar ett bra samhälle, en bra framtid åt sig själva och åt alla i samhället.

Barn och unga som blir sedda och lyssnade på, som blir respekterade och delaktiga, som får finnas och ha rättigheter, växer upp till goda samhällsmedborgare som skapar ett bra samhälle och en bra framtid.

Barn och unga som har vuxna att anförtra sig åt, att framföra synpunkter till, att klaga hos, att göra saker tillsammans med och att lita på, mår bra och växer upp delaktiga i samtiden och formar framtiden.

Barn och unga som blir sedda och lyssnade på, som har vuxna att anförtra sig åt och som har vuxna goda förebilder blir inte lätt inlockade i kriminell verksamhet.

Genom ett aktivt barnrättsarbete främjar vi enskilda barn och unga och bygger tillsammans med dem en trygg framtid.

Ett aktivt barnrättsarbete bidrar starkt till att uppnå Enköpings vision *Hela hållbara Enköping – för alla*. Ett aktivt barnrättsarbete bidrar också till att vi tillsammans skapar *trygghet*, ökar *samhörigheten* i kommunen, ger de som

växer upp större möjligheter till att leva *självständigt* och bidrar till att skapa en gemensam *stolthet* över vår kommun.

Bakgrund, allmänt

Barnkonventionen, eller som det fullständiga namnet lyder, *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*, antogs enhälligt i FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade konventionen 1990.

Konventionen binder stater. Dessa bör genom lagstiftning och andra åtgärder genomföra konventionen inom sitt territorium. Det kan därtill förutsättas att olika myndigheter i Sverige genom så kallad fördragskonform tolkning hjälper till att förverkliga barnkonventionens stadganden när svensk lag inte riktigt räcker till.

Det finns inget överstatligt organ som kan besluta hur barnkonventionen ska tolkas, dock har FN inrättat Barnrättskommittén med uppgift granska konventionsstaternas genomförande av konventionen. Kommittén avger rapporter med rekommendationer.

År 2018 beslutade Sveriges riksdag genom *lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter* att konventionens artiklar 1–42 ska gälla som svensk lag från och med den 1 januari 2020.

Från och med år 2020 ska således alla myndigheter, men även fullmäktige och en del andra, iaktta barnkonventionens regler vid beslutsfattande och genomförande av sin verksamhet. Fortfarande finns det inte något överordnat organ som kan besluta hur konventionen ska tolkas utan varje beslutsfattare måste på eget ansvar tolka barnkonventionen och försöka på bästa sätt följa den.

Med tiden kommer en del ärenden att överprövas av domstolar eller andra myndigheter. För ärenden som kan bli föremål för sådan prövning, uppstår då en viss ledning genom praxis från överinstanser, men för många typer av ärenden och åtgärder finns ingen möjlighet att få till stånd ett överklagande till domstol eller liknande. Detta ställer stora krav på enskilda beslutsfattare och myndigheter m.fl.

Bakgrund, Enköping

År 2013 inkom ett medborgarförslag till Enköpings kommunfullmäktige från Göran Davidsson. Han föreslog att fullmäktige skulle besluta att barnkonventionen skulle vara *ett levande styrdokument i alla kommunala beslutande organ*. Efter ett remissförfarande till de kommunala nämnderna, biföll kommunfullmäktige medborgarinitiativet den 13 maj 2014. Fullmäktige beslutade vidare att kommunstyrelsen fick "... i uppdrag att i samband med arbetet att ta fram ett nytt styrsystem lämna förslag på hur medborgarförslaget ska verkställas." (KS2013/310.) Jag har inte lyckats få reda på hur kommunstyrelsen förvaltade detta beslut.

I en insändare i Enköpings-Posten den 7 november 2019 redogjorde Göran Davidsson för en liten undersökning han genomfört. Han hade tillskrivit nämnderna och ställt några frågor rörande fullmäktiges beslut i maj 2014. Enligt insändaren var resultatet nedslående.

Jespers Englundh gav i mars 2019 in en motion till Enköpings fullmäktige med titeln *Förstärk Barnens rätt!* I den yrkande han att kommunstyrelsen skulle ingå samarbetsavtal tillsammans med den ideella organisationen Barnombudet i Uppsala län (BOiU). Motionen bifölls (KS2019/210) i september 2019 på så sätt att kommunstyrelsen fick i uppdrag att med berörda nämnder ta fram ett förslag på omfattning och finansiering av ett samarbetsavtal med Barnombudet i Uppsala Län, där utgångspunkten var att kommunens totala kostnader för arbete inom barnrätt inte ökade. Ärendet avslutades med att kommunledningsförvaltningen konstaterade att

”ett samarbete med BOiU kommer innebära ökade kostnader för kommunen och kan aldrig helt ersätta det interna arbetet. Det går inte att möta förutsättningen om kostnadsneutralitet varför ett långsiktigt samarbete med BoiU inte bör inledas.”

Kommunstyrelsen tackade för informationen i september 2020 (KS2020/111).

Interpellationer år 2023

Den 25 september 2023 fick jag svar på en interpellation rörande implementeringen barnkonventionen i Enköpings kommun av kommunstyrelsens ordförande Peter Book. Utöver en del allmänna svar sa han bland annat följande. ”Vilket arbete som sker hos respektive nämnd – det kan jag inte svara på.”

Eftersom jag verkligen ville veta hur barnkonventionen implementerats i vår kommun så framställde jag interpellationer i ämnet till sex nämnder och kommunens hyresbolag. I dessa interpellationer ställde jag fyra likartade frågor. Här återges, som ett exempel, de som riktades till ordföranden i Socialnämnden.

- 1 Har det inom Socialnämndens verksamhetsområde genomförts någon utbildning om barnkonventionen? Finns det fortlöpande utbildningsinsatser?
- 2 Har det givits någon extern information om barnkonventionen? Finns det fortlöpande informationsinsatser?
- 3 Har Socialnämnden fastställt någon policy eller handledning rörande hur barnkonventionen och barnets bästa ska beaktas?
- 4 Vilka brister finns det, enligt din uppfattning, hos Socialnämndens och inom Socialförvaltningen vad gäller att följa barnkonventionen?

Sex av dessa interpellationer besvarades den 18 december 2023 och den sjunde besvarades den 13 februari 2024.

Resultat av interpellationerna

För interpellationssvaren i deras helhet hänvisas till handlingarna till kommunfullmäktiges sammanträde den 18 december 2023.

Generellt sett är det min slutsats av svaren att det görs väldigt mycket inom kommunen för att implementera barnkonventionen. Många goda initiativ har tagits och mycket har utvecklats inom de olika nämndområdena. Ett förslag som framfördes är att förvaltningarna och nämnderna ska lära av varandra.

Iakttagelser

Mina förslag i ledamotsinitiativet den 15 februari 2024 byggde på följande iakttagelser som jag gjort när jag läst interpellationssvaren och varit delaktig i interpellationsdebatterna.

- Det finns inga rutiner för barn och ungdomar att kunna ge synpunkter på kommunens verksamhet och framföra klagomål utifrån barnrättsperspektiv.
- Det saknas i stort sett extern information om barnkonventionen och vissa efterlyser också bättre intern information. Information till dem som bor i kommunen bör utformas så att alla kan ta del av den.
- Det verkar finnas en ganska god beredskap att beakta barnrättsperspektiv i enskilda ärenden med barn och ungdomar som parter men mindre god beredskap att beakta barnrättsperspektiv i ärenden där vuxna är parter men barn berörs eller kan beröras.
- I ärenden som berör många barn och ungdomar och kanske barn som ännu inte är födda, måste barnrättsarbetet bedrivas på annat sätt än i ärenden med enskilda som parter. Beredskapen för sådant barnrättsarbete synes kunna utvecklas inom kommunen.
- Barn och ungdomar med särskilda behov – till exempel funktionshindrade, ekonomiskt svaga, minoriteter, papperslösa och asylsökanden – synliggörs inte i interpellationssvaren i den utsträckning ett gott barnrättsarbete torde fordra.
- I barnrättsarbetet talas om tre olika sätt att ta reda på vad som är barnets bästa. I Socialnämndens handlingsplan Barnkonventionen tas detta upp men i övrigt var det inget som berördes i interpellationssvaren. En kunskap om dessa tre sätt underlättar barnrättsarbetet.
- Flera nämnder saknade policy eller handledning rörande hur barnkonventionen och barnets bästa ska beaktas i verksamheten. Sådana dokument torde underlätta ett fullgott barnrättsarbete.
- Det finns behov av utbildning och annan kompetensutveckling rörande barnrättsarbete. Det gäller såväl anställda som förtroendevalda.

- Det finns behov av att utveckla handläggning och dokumentation av barnrättsarbetet.
- Barnrättsarbetet är inte alls integrerat i budgetprocessen i kommunen. Denna process är en av de allra viktigast beslutsprocesserna i kommunen som i hög grad berör barn och unga.
- Barnrättsaspekter saknas även i andra processer i kommunen.
- Flera av dem som besvarade mina interpellationer anger att det saknas någon som är extra kunnig när det gäller barnrättsarbete.

Ledamotsinitiativ i kommunstyrelsen

Här är de förslag jag gav in som ett ledamotsinitiativ till kommunstyrelsen den 15 februari 2024.

Att det vid kommunledningsförvaltningen avdelas en person med ett samordnande ansvar för barnrättsfrågor inom kommunen. Denna kan förslagsvis kallas barnrättsstrateg.

Att en gemensam barnrättsstrategisk grupp inrättas med representanter för kommunstyrelsen, de kommunala nämnderna, de kommunala bolagen samt direktionen för räddningstjänsten i Enköping och Håbo.

Att barnrättsstrategen och den gemensamma barnrättsstrategiska gruppen ska arbeta med utgångspunkt från barnkonventionen, rekommendationer från FN:s barnrättskommitté och Barnombudsmannen, SKR:s barnrättsarbete, forskning och beprövad erfarenhet samt arbeta i samarbete med lämpliga myndigheter och organisationer.

Att barnrättsstrategen ska, i samarbete med den barnrättsstrategiska gruppen, arbeta fram förslag till en barnrättsplan för kommunen.

Att barnrättsplanen bland annat ska innehålla

- 1) plan för hur barnrättsperspektivet ska beaktas i budgetprocessen och vid utarbetandet av andra generella dokument,
- 2) plan för kompetensutveckling inom kommunen rörande barnrättsarbete,
- 3) plan för hur kommunens externa information om barnkonventionen och kommunens barnrättsarbete ska utformas och genomföras,
- 4) plan för att inrätta en funktion där barn och ungdomar kan ge synpunkter på kommunens verksamhet och framföra klagomål utifrån barnrättsperspektiv och
- 5) plan för hur barnrättsaspekter särskilt ska kunna beaktas vad gäller barn och ungdomar med olika former av särskilda behov.

- Att barnrättsstrategen och den gemensamma barnrättsstrategiska gruppen ska skapa former för de olika kommunala organen att lära av varandra i barnrättsarbetet.
- Att barnrättsstrategen ska kunna stödja kommunens olika organ i att tolka de barnrättsliga krav som ställs på verksamheten.
- Att barnrättsstrategen ska kunna stödja kommunens olika organ i att utarbeta eller utveckla rutiner för att på bästa sätt beakta barnkonventionen i verksamheten.

Som jag angav ovan beslutade Kommunstyrelsen den 27 augusti 2024 att mitt initiativ var besvarat. Det motiverades med att kommunledningsförvaltningen redan arbetade med frågorna. I underlaget till beslutet framfördes att det pågick ett arbete med att implementera barnkonventionen i kommunens verksamhet. Vidare hade en samordnare givits i uppgift att arbeta med saken på deltid.